

Het geeft een onbehagelijk gevoel, dat al de voorarbeid mogelijk was, zonder dat er van rezeringswege een stokje voor gestoken is.

In de tweede plaats vraagt het groote aantal der volgelingen de aandacht. Alleen in het Bantamsche zijn over de duizend arrestaties gedaan. Dit is toch waarlijk geen kleinigheid. Hoe was het mogelijk, dat de communistische leiders een zoo groot getal volgelingen achter zich brachten?

Op sommige plaatsen is de opstand een ware volksbeweging geweest. Volgens de Indische bladen hebben belangrijke verenigingen, die zelf niet aan de actie deelnamen toch geheime vergaderingen belegd, om Allah's zegen te vragen.

Vrouwen hebben potten met rijst gekookt voor de oproerlingen, dessa-hoofden en onderwijzers hebben hulp verleend en vele inlanders, die het vertrouwen van ons bestuur genoten hebben, dit beschaamd.

Bewapening, oefening, correspondenties en geboden konden plaats hebben met medewerking van heele volksgroepen, zonder dat ook maar enkelen zich hebben verzet en het bestuur in kennis stelden.

Welk een voorbereidende propagandistische actie moet vooral gedaan zijn vóór de bevolking op zulk een algemeene wijze het verzet kon steunen.

De vruchten van de bestaande vrijheid zijn niet van dien aard, dat er reden is om ten dezen den bestaanden toestand te bestendigen.

Deze vruchten toonen aan, dat de inlandse maatschappij niet zonder preventieve maatregelen het vrije woord en de vrije pers kan gebruiken. Dit klemt vooral in verband met de op te leggen straffen. In vele gevallen moeten zeer zware straffen opgelegd worden.

Ondanks het verzoek van de sociaal-democratische Kamerfractie aan den Gouverneur-Generaal zal toch aan onderscheidene personen de doodstraf opgelegd en voltrokken moeten worden.

Dit is niet te ontgaan. Niet alleen omdat het recht zijn loop moet hebben, maar ook om een voorbeeld te stellen voor de anderen.

Toch zijn zij, die in woord en geschrift revolutionaire propaganda dreven, schuldiger dan de lieden, die moordend en brandend rondtrokken.

Het is en blijft echter een treurig feit, dat een propaganda, waarvan de vruchten in Indië de doodstraf noodig maken, hier openlijk, in de pers, de volksvergaderingen en zelfs in de Kamer strafloos gedreven mag worden.

Dit is niet in orde en zal ook in Indië verwarrend werken. Ook het bovengenoemde verzoek van de S. D. A. P. schijnt mij te gaan van de gedachte, dat men beter de goedwillige burgers het slachtoffer kan doen worden dan dat de werkelijk schuldigen streng gestraft worden.

Het is te wenschen, dat deze gebeurtenissen de oogen van velen zullen openen. Indien zij, die de bestaande maatschappelijke en staatkundige orde niet door geweld willen laten verstoren, als gevolg dezer onlusten de handen inéén slaan om ook de voorbereiding en propaganda onmogelijk te maken, dan heeft het vergoten bloed niet tevergeefs gevloeid.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

Over het leven en de arbeid van L. Pennings.

I. Pennings Jeugd.

Allerwegom heeft men in de couranten gelezen, hoe voor enkele weken is overleden de veelgeliefde Schrijver en verteller Louwrens Penning, de man, die in elk christelijk gezin een bekende was en sinds vele jaren hart en oor had van ouden en jongen. En wie het nog niet wist, heeft in de breede verslagen van de begrafenis, zooals de kranten die brachten, kunnen lezen, hoe Penning geweest is een man van een geheel bijzondere beteekenis, een krachtig prediker van het Evangelie der genade, die velen ten rijken zegen is geweest.

Het was aanstonds mijn voornemen, in ons blad in een „In Memoriam“ uiting te geven aan de waardeering en dankbaarheid, die we dezen voortreffelijken leidsman verschuldigd zijn. Maar, omdat ik gevoelde, dat onze lezers, die meestendeels ook de getrouwe lezers van Pennings werk zullen zijn, gaarne eens iets uitvoeriger omtrent zijn leven en arbeid ingelicht zouden willen worden, heb ik met schrijven gewacht, tot ik de daartoe noodige gegevens te mijner beschikking had. Dank zij de bereidwilligheid der familie, die mij aanstonds ter hulp kwam, heb ik thans zooveel materiaal kunnen verzamelen, dat in dit nummer reeds het eerste artikel geplaatst worden kan van de serie, die ik over Pennings leven en werk zou willen schrijven.

Eerst wil ik dan trachten een schets te geven van Pennings leven aan de hand van allerlei door de familie mij verstrekte mededeelingen; vervolgens behandel ik de ontwikkeling van Pennings auteurschap; zijn werk; het karakter van dat werk in aansluiting bij de persoonlijkheid van den schrijver, en eindelijk de beteekenis van Pennings boeken in onderscheiden zin.

Louwrens Penning werd den 2en Dec. 1854 geboren. Zijn vader was predikant van de,

maar Pennings eigen zeggen „christelijk afgescheiden Gereformeerde gemeente“ op een klein Noord-Brabantsch dorp, een van dat eerbiedwaardig geslacht van „voortrekkers“, die om Christus' wil smaadheden en achteruitzetting hebben geleden en onder kommersvulle, om niet te zeggen armoedige omstandigheden, hebben geleefd en gewerkt en nochtans hun zwaren dienst niet tot jalouzie verwekkende blijmoedigheid en trouw hebben verricht. Ook in het gezin van Ds Penning, waar vier kinderen waren en de inkomsten hoogstens f600.—'s jaars bedroegen, was de zorg voor het levensonderhoud groot en de taak der moeder moeilijk. Bovendien was de vijandschap in het dorpje fel. Zelfs stond men den dominee naar het leven. De pastorie en het kleine kerkje waren een hinder in het oog der dorpelingen, die zich niet ontzagen het gezin allerlei zwangheden in den weg te leggen.

Maar Penning, die dit alles op de hem eigen treffende manier vertelt, kan ook gewagen van bijzondere zegeningen en bewaringen, die hem, nog heel jong, reeds als leidingen Gods zijn geweest. Zoo had een der ergste vijanden, een invloedrijk man, zich er over uitgelaten, dat pastorie en kerk moesten worden opgebrand en dat zeggen dreigde tot doen te worden. Maar het gerucht kwam ook den burgemeester ter oore, die, ofschoon in 't geheel geen vriend van de finen, te zeer magistraatspersoon was, dan dat hij zulks toelaten zou. Hij ontbood den man bij zich en zei hem, dat de aansprakelijkheid voor de pastorie en kerk op hem rusten en als daar iets gebeurde een onmiddellijke arrestatie volgen zou. De man had een positie te verliezen en een naam; hij moest dus alles in het werk stellen om te voorkomen wat hij zelf had opgezet en zoo zag hij zich genoodzaakt nacht en dag de pastorie te doen bewaken. Aldus werd onder Gods voorzienigheid een felle vijand gedwongen voor de veiligheid van het gezin te zorgen.

De waarlijk christelijke houding, die de Predikant onder dit alles innam en de getrouwheid, de moed ook, waarmee hij, trots allen tegenstand, zijn werk voortzette, dwongen eerbied af. Er kwam, geleidelijk aan, een kentering in de publieke opinie, vooral ook door het Gamaliëls woord van een der voornaamste dorpelingen, dat deze beweging der „finen“, zoo ze uit God was, niet kon worden verstoord en anders haar spoedig einde zeker zou vinden. „Mijn vader“, aldus vertelt Penning, „vond genade bij de dorpelingen. Zij zeiden, dat hij een kerel was met wien men praten kon, en het gehoor nam van week tot week toe“.

Maar niet lang duurde deze goede tijd. Een beroep naar Bunde, in Hannover, werd den predikant op de ziel gebonden, en ofschoon het tractement slechts f450 bedroeg en de eigen gemeente, (meer belovend misschien dan ze kon), het dubbele geven wilde als dominee tot blijven besluiten kon, ofschoon in Hannover vervolging en gevangenschap dreigden door de felle vijandschap van den Hertog van Brunswijk — Ds Penning aanvaardde het beroep en het gezin trok naar Oost-Friesland.

Haar begon het zorgenvolven opnieuw. Nauwelijks was de familie na haar zesdaagsche reis op een turfschip er aangekomen, of het jongste zoonje stierf; vader en kinderen werden op straat nagejouwd en met straatvuil gesmeten; een bijzonder vijandige man trachtte des Zondags den dominee in zijn dienstwerk te belemmeren, door hem op zijn weg naar de kerk de zwaarste vloeken en verwenschingen na te schreeuwen; het gezin leed bij de zeer verminderde inkomsten gebrek. Maar deze en vele andere zwartigheden vermeerderden de toewijding van den predikant, deden zijn ijver te meer opwaken en zijn liefde, om in deze vijandige omgeving de hoedschap des heils te brengen, te vuriger worden. Zijn zoonje Louwrens, die op school geplagd werd als Coksiaan, bemoeidigde hij met te zeggen: „Acht het een groote eer, dat ge, zoo jong nog, de smaadheden van Christus moogt dragen“. En toen, als door een wonder, de vloekende buurman in een bitter veranderde en de vrouw, die alle vijandschap had aangehitst, zelfmoord pleegde, werd ook hier weer de tegenstand der menschen gebroken. Zelfs zag Ds Penning kennelijken zegen op zijn arbeid; de gemeente groeide en overal werden werkingen van den Geest openbaar. Maar de omstandigheden van het gezin bleven zorgelijk, mede door misgewas, oorlog (tusschen Pruisen en Hannover) en veelvuldige ziekte. Meer en meer werd ook de predikant lijdend; soms kon hij wekenlang niet spreken en vaak was hij tot volkomen arbeidsonthouding genoodzaakt, wat hem zeer zwaar viel en zijn leven verlonkerde. Ten slotte moest hij het bed houden, een heelen winter lang, en den 19en Juni 1839 overleed hij, 50 jaren oud. De liefde en het medeleven der gemeente, welker middelpunt hij door zijn voorbede op het ziekbed gebleven was, was het eenige, dat het smartelijk getroffen gezin behield.

Naar de beschikking van den vader verhuisden de weduwe en haar kinderen naar Almkerk, waar haar familie woonde. Ze werden daar liefdzaam ontvangen en ondervonden veel steun, vooral in de dagen van zware ziekte der kinderen, die volgden, van den predikant J. Davinck (de vader van Prof. Davinck) Er moest echter voor een middel

van bestaan worden gezorgd en na eenig zoeken werd besloten tot den opzet van een kruidenierswinkel te Dussen. De daartoe noodige inventaris werd door de familie aangekocht; een ruim, maar niet zeer gunstig gelegen, huis werd gevonden en de 16-jarige oudste zoon, Louwrens, zou, onder moeders leiding, den winkel drijven.

Zoo was de eerste periode van Pennings leven, zijn jeugdtijd, voorbij.

Zonnig en blij zijn deze jeugdijaren niet geweest. Niet slechts dwongen de schrale inkomsten van den vader steeds tot de grootst beperking, die de kinderen genoegens deed derven, welke de meeste kinderen schier als vanzelf sprekend bezitten, niet slechts deden ziekte in het gezin en oorlogswee zware wolken trekken over zijn jongen levensdag, maar ook heeft hij gedeeld in de vijandschap en tegenstand jegens zijn vader en mede, naar diens woord, de smaadheden van Christus moeten dragen. En dat vooral moet voor een kind met z'n natuurlijke levenslust en behoefte aan levensuiting wel een heel groote donkerheid zijn.

Evenwel, deze moeilijke jeugd heeft den jongen gestaald, heeft hem tot de rijping gebracht, die hij noodig had, toen hij voor de taak kwam te staan, mede den kost te verdienen. Levensrust heeft de jonge Penning in zijn vormingsjaren geleerd en levensverantwoordelijkheid, maar ook den levensmoed, die in geloovig vertrouwen de bron vindt van zijn kracht. En vooral zijn de liefde tot Christus en de toewijding tot Zijn dienst, die in den dagelijken wandel van zijn vader zoo daadwerkelijk tot uiting kwamen en de zichtbare leidingen Gods, die zoo herhaaldelijk in de gezinsomstandigheden werden gezien, hem tot grooten zegen geweest.

Aan de mededeeling van de geschiedenis dezer jeugdijaren voegt Penning deze woorden toe: „er is een stem in mijn binnenste die zegt, vertel al die kleinigheden toch niet verder. Maar een andere stem in mij zegt: niets is klein en alles is groot, als het oog het contact ziet tusschen dat zoogenaamd kleine en des Heeren alles besturende Voorzienigheid“.

Dat contact nu heeft Penning in zijn jonge jaren leeren zien. En het is de voor zijn leven blijvende vrucht geweest. Telkens weer blijkt het u.t.d. verdere geschiedenis van zijn leven, dat hij zijn weg door God bepaald wist en daarom in allerlei omstandigheden zich Hem en Zijner genade vertrouwend kon overgeven. De Penning-figuur, die we uit de verhalen van zijn boeken naar voren zien treden met deze eigenschap als doorgaande karakteristiek, is in deze jaren der jeugd gevormd.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Hoe 't vroeger was.

Om dankbaar te blijven voor wat wij in onzen tijd ook op het terrein van onderwijs en opvoeding genieten, is het wel dienstig, zoo af en toe eens een blik te slaan op vroegere toestanden. Het den vorigen keer aangehaalde werk van Van Eck („Hoe 't vroeger was“, uitgave Wolters) geeft op menige bladzijde aardige teekeningen van het schoolleven bij onze vaders. Zoo haalt hij op blz. 53 aan, wat „De Denker“, een der Spectatoriale Geschriften der 18e eeuw, in 1774 van de huiselijke opvoeding en de resultaten van 't onderwijs in dien tijd schetste.

Het heet daar dan, dat de ouders, wanneer de kinderen twee jaar zijn, soms al vroeger, er de handen geheel van af trekken. Zij leveren ze dan over aan een Schoolmatres voor een klein prijsje. Daar zitten ze samen met veel anderen in een bedorven, dus ongezonde atmosfeer. Men zendt er de kinderen heen, om van ze af te wezen. Want om te leeren zijn ze nog veel te jong en de schoolmatressen zouden er bovendien niet toe in staat zijn. 't Zijn doorgaans oude meiden, wie de dienst lastig valt of, omdat ze niet meer aan den kost kunnen komen, een schooltje opzetten; of 't zijn weduwen, die in haar armoede geen anderen weg open zien, om zich tegen honger en koude te wapenen.

De ouders zijn al blij, als de kinderen er in vier jaar de letters van 't abc leeren met misschien nog enkele berijmde psalmen en gebeden. Tot het zesde jaar blijft zoo'n kind dan gewoonlijk onder het opzicht van een Schoolmatres en als dan de jaren het eischen, beter gezegd, als het alle vrees en ontzag voor de Matres verloren heeft, geeft men het aan mannen-handen over; men zendt het naar een Hollandschen of Franschen schoolmeester. De eersten, die Hollandsche Schoolmeesters, golden al voor zeer bekwaam, wanneer ze kunnen lezen en schrijven en de eerste regelen der cijferkunst „matig“ verstaan. De Fransche Schoolmeester moet boven dat alles natuurlijk nog de Fransche taal verstaan en de jongens leeren, een diepe buiging („reverentie“) te maken. Men weet vaak heel weinig van deze mannen af. Niet zelden zijn het oude koetsiers, die das „van den bok tot de plak“ bevorderd zijn; ook komt het voor, dat ze als afgedankte soldaten een broodje in de school gaan zoeken. Met hun kennis staat het dijkwijs droevig geschapen; ze kennen niet de taal,